

Beslutningsforslag nr. B 94. Fremsat den 20. januar 1987 af Estrup (RV), Lone Dybkjær (RV), Ole Vig Jensen (RV) og Niels Helveg Petersen (RV)

Forslag til folketingsbeslutning om rentelettelse og gældssanering af studiegæld

Folketinget pålægger regeringen at udarbejde forslag til lov om rentelettelse og gældssanering af studiegæld med henblik på vedtagelse i indeværende folketingsår efter følgende retningslinier:

1. Rentebyrden lettes væsentligt for studiegæld, hvorom der er truffet afviklingsaftale.
2.
  - a) For studiegæld, som er overgået til Hypotekbanken, foretages gældssanering på basis af individuel transgvurdering.
  - b) Gældssanering sker efter ansøgning, når gældsbyrden (gældens størrelse, ansøgerens indkomstforhold etc.) overstiger visse objektive kriterier.
  - c) For lån, hvor garantiperioden ikke er udløbet, skal der hengå en vis periode mellem Hypotekbankens overtagelse af gælden og indrømmelse af gældssanering.
  - d) Gældssanering skal indebære, at den samlede aftalte afdragsperiode (afdrag såvel før som efter lånets indfrielse af Hypotekbanken) ikke overstiger 10 år.
3. Adgangen til at sanere studiegæld efter samme regler som anden gæld ved skifterettens medvirken sikres.
4. Al studiegæld, som ikke er afviklet ved udløbet af garantiperioden på 15 år, overtages af Hypotekbanken og underkastes gældssanering efter reglerne i pkt. 2.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Det Radikale Venstre har ved forskellige lejligheder i Folketinget fremhævet, at der bør gøres en indsats for at hjælpe de mange, der i dag er tynget af meget store gældsbyrder i forbindelse med optagelse af statsgaranterede studielån.

I betænkningen over L 188 (se Folketingstidende 1985-86 tillæg B sp. 1841) udtaler et flertal (regeringspartierne plus RV):

»Flertallet bemærker, at regeringen har givet tilsagn om, at der i løbet af sommeren foretages en analyse af gældssaneringsspørgsmålet og eventuelle løsningsmodeller med sigte på et udspil i god tid før Folketingets start til oktober.«

Regeringen havde ved årsskiftet endnu ikke fremsat et sådant forslag, og der savnes stadig tilstrækkelige oplysninger om studie­gæld i de private pengeinstitutter. Det er baggrunden for, at Det Radikale Venstre nu fremsætter sit eget beslutningsforslag.

Vi finder, at en gældssanering bør have to elementer. Dels må der tages fat på nedskrivning og afvikling af den studie­gæld, som allerede er overtaget af Hypotekbanken, dels må det sikres, at rentebyrden bliver mindre for dem, som i dag har statsgaranterede studielån. Når Hypotekbanken træder til og overtager studie­gælden, er det typisk, fordi de færdiguddannede ingen mulighed har for at klare de løbende ydelser på lånene. Der er tale om bundløs gæld, og de pågældende ser ingen mulighed for nogen sinde at kunne leve en gældfri tilværelse. Det lammer selvfølgelig ethvert initiativ og indebærer sociale og psykologiske belastninger med ofte tragiske følger for tilværelsen efter studietiden.

Det er nødvendigt, at staten træder til her og forsøger at hjælpe de pågældende til en ny start, fuldstændig ligesom man har gjort det for andre gældstyngede erhvervsgrupper. I realiteten har staten jo allerede overtaget forpligtelsen den dag, statsgarantien bliver effektiv og Hypotekbanken overtager gælden. Hvorfor så trække pinen ud så længe, at man risikerer at invalidere de gældsramte

som samfundsborgere for tid og evighed? Det drejer sig i alt om godt 25.000 personer med en samlet gæld på godt 1½ mia. kr. Selv om en del af denne gæld slettes, vil der ikke være tale om nogen reel ekstraudgift for statskassen. Pengene er sandsynligvis allerede tabt.

Det er klart, at en afskrivning eller nedskrivning af gælden må ske individuelt. Der må anlægges et trangkriterium, således at man sikrer sig, at det er uddannede uden mulighed for at afvikle gælden, der hjælpes. Gældssanering må ikke føre til en urimelig forskelsbehandling af den store gruppe, som møjsommeligt år efter år selv har slidt med at nedbringe studie­gælden.

Første skridt til at hindre en fortsættelse af de store gældsbyrder er allerede taget med fremsættelse af Det Radikale Venstres beslutningsforslag, (B 52) om en reform af Statens Uddannelsesstøtte, fremsat den 18. november 1986. Forslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra et flertal.

Det primære sigte med en gældssaneringsordning er efter Det Radikale Venstres mening, at modtagere af statsgaranterede studielån nu sikres mod at skulle betale af på gælden i en uoverskuelig lang periode – måske resten af deres liv. Derfor indebærer forslaget, at afbetalingsperioden aldrig kan blive mere end maks. 15 år, hvis man har overholdt sine betalingsforpligtelser. Resterende gæld saneres bort.

Det Radikale Venstre har med dette beslutningsforslag opfyldt et løfte. Vi har ved flere lejligheder lovet, at Folketinget i indeværende samling ville få mulighed for at tage stilling til et konkret forslag til gældssaneringsordning – om nødvendigt ved selv at fremsætte et sådant forslag. Sanering af studie­gæld er imidlertid et kompliceret spørgsmål, og de foreliggende oplysninger om de gældsramtes forhold er utilstrækkelige. Dette forslag prætender således ikke at have løst alle problemer, ligesom forslaget ikke er den eneste brugbare model for gældssanering. Forslaget skal derfor i høj grad ses som et oplæg til forhandling. Det afgørende er, at den brede politiske enighed, der synes at være

om en indsats til afhjælpning af studiegældsproblemet, nu hurtigt fører til et konkret resultat.

Bemærkninger til forslagens enkelte punkter

Ad 1

Siden 1982 har staten ydet gældssanering i form af rentetilskud til studielån, som er optaget med statsgaranti i de private pengeinstitutter. Ordningen blev i 1985 forbedret, således at det nu i princippet er den faktiske rente af gælden, korrigeret for ansøgers årsindkomst og et bundfradrag, som dækkes af tilskuddet. Udgiften er således ikke rammestyret, men lovbunden.

Muligheden for rentetilskud er imidlertid aldrig blevet udnyttet i det omfang, som man kunne forvente. For støtteåret 1986/87 er det beregnet, at kun 6,5 pct. af de mulige ansøgere med gæld i Hypotekbanken har udnyttet ordningen, medens tallet for studiegæld i banker og sparekasser er 38 pct. Tilskuddet har således ikke fået den generelle udbredelse, som var ønskelig, hvis formålet – at lette låntagernes tilbagebetalingsbyrde – skulle opnås.

Derfor må ordningen ændres. Det må sikres, at rentetilskud benyttes bredt som led i afviklingen af de statsgaranterede banklån, hvorom der er indgået en afviklingsaftale. En nærliggende mulighed vil være at opretholde de eksisterende regler for rentetilskuddets beregning, men afskaffe kravet om ansøgning som forudsætning for tildeling af tilskuddet. Samtidig må der indføres en forpligtelse for debitorerne til at forsyne Statens Uddannelsesstøtte med oplysninger, som er nødvendige for tilskuddets beregning. Derudover vil det være nødvendigt at skabe ensartede regler for rentetilskuddets anvendelse, hvad enten gælden er placeret i Hypotekbanken eller i de private pengeinstitutter.

Alternativt bør det overvejes helt at forlade den nuværende rentetilskudsordning og i stedet indføre en rentesikringsordning. En sådan ordning vil svare til de låneregler, som foreslås indført i Det Radikale Venstres forslag til SU-reform (B 52). Rentesikringen kunne eksempelvis gennemføres for den del af de statsgaranterede banklån, som overstiger 50.000 kr., og hvorom der er indgået afviklingsaftale. Den samlede gæld opgjort på denne måde udgjorde primo 1986 ca. 3 mia. kr., hvilket indebærer en udgift på ca. 30 mill. kr. pr. procentpoint i rentesikring. Antages det, at det eksisterende rentetilskud indebærer statslige udgifter i størrelsesordenen 150 mill. kr., vil det således være muligt at sænke renten på de statsgaranterede banklån med 5 procentpoint uden merudgifter for

staten. Med det aktuelle renteniveau vil dette bringe renten ned i underkanten af, hvad der gælder for tilbagebetaling af ordinære statslån.

Det Radikale Venstre har ikke ønsket på nuværende tidspunkt at binde sig til en af disse ordninger. Dels savnes der på væsentlige punkter oplysninger om den studiegæld, som indestår i de private pengeinstitutter, dels kan der være grund til at se på andre rentelettellesmodeller end de her nævnte. Det bør således overvejes, om et rentetilskud i højere grad skal gradueres efter låntagers forhold, eksempelvis gældens størrelse, tilbagebetalingsperiodens hidtidige længde etc.

Ad 2

Indfrielsen af statsgaranterede banklån og overdragelse til Hypotekbanken sker, når låntageren ikke har kunnet overholde de aftalte betalingsforpligtelser. Man kan derfor gå ud fra, at de tungeste gældsbyrder findes blandt debitorerne i Hypotekbanken. De private pengeinstitutter vil ikke kunne administrere det skøn, som nødvendigvis er knyttet til en gældssaneringsordning og tabet på gælden påhviler under alle omstændigheder staten som følge af garantiforpligtelsen. Derfor er det – bortset fra evt. gældssanering ved skifteretterne (jf. pkt. 3) – først når gælden er overgået til Hypotekbanken, at gældssanering kan komme på tale.

Gældssanering må forbeholdes tilfælde, hvor gælden kan opfattes som håbløs i den forstand, at den ikke kan afvikles inden for en overskuelig årrække. Hel eller delvis afskrivning af gælden må derfor ske individuelt ud fra en vurdering af den pågældende låntagers samlede økonomiske situation.

Pr. 1. juli 1986 havde Hypotekbanken overtaget fordringer på studiegæld for mere end 25.000 personer. Det er klart, at det allerede af administrative grunde kun lader sig gøre at tage en mindre del af disse gældssager op til individuel behandling. Gældssaneringen må derfor strække sig over en længere periode, men så vidt muligt således, at de tungeste gældsbyrder saneres først. Låntagere, som ønsker deres forhold vurderet med henblik på evt. gældssanering, må ansøge Statens Uddannelsesstøtte herom. Tilladelsen gives ud fra en række på forhånd fastlagte objektive kriterier for gældsbyrdens størrelse. Sådanne indicier for gældsbyrden kan eksempelvis være:

- gælden overstiger 50.000 kr., og debitor har ikke
- eller kun i ringe omfang – haft lønnet beskæftigelse inden for det pågældende erhvervsområde efter uddannelsens afslutning/afbrydelse

- gælden overstiger 50.000 kr., men den vokser fortsat til trods for, at låntageren overholder de aftalte betalingsforpligtelser
- gælden overstiger 300.000 kr.
- afviklingsaftalen har været overholdt i samlet 10 år.

Muligheden for gældssanering må ikke føre til urealistiske forventninger om, at afdragsperioden kan afkortes, blot gælden flyttes over i Hypotekbanken. Derfor må der forløbe en vis periode mellem Hypotekbankens overtagelse af gælden og evt. bevilling af gældssanering. En sådan »karenstid« må gælde alle statsgaranterede banklån, hvor garantiperioden ikke er udløbet, og hvor statens forpligtelse derfor alene bliver aktuel som følge af låntagers manglende betaling af ydelser. En passende periodelængde kunne eksempelvis være 2 år.

Hensigten med gældssanering er at give dem, som er havnet i bundløs studiegæld, en ny start. Derfor er det nødvendigt helt eller delvis at afskrive statens tilgodehavende, således at de gældsramte er i stand til at afvikle evt. resterende gæld inden for et fastlagt, overskueligt tidsrum. Men der er tale om en balancegang. Gældssanering må ikke føre til en sådan forskelsbehandling mellem dem, som klarer forpligtelserne, og dem som giver op, at det undergraver følelsen af et personligt ansvar for gælden. Derfor må gældssanering tage hensyn til, i hvilket omfang låntageren har overholdt de indgåede afviklingsaftaler.

Som generel regel for gældssanering foreslås, at afdragsperioden begrænses til 10 år. Det svarer til den periode, som i almindelighed forudsættes ved afvikling af studiegæld. I de 10 år fragår det tidsrum, hvor gælden allerede har været under afvikling enten i privat pengeinstitut eller i Hypotekbanken i overensstemmelse med en aftale, som er accepteret af Statens Uddannelsesstøtte. Gæld, som ikke kan tilbagebetales inden udløbet af peri-

oden, afskrives.

I relation til finansloven er der ingen udgifter forbundet med en sådan eftergivelse af gælden. Hvorvidt staten går glip af indtægter afhænger af, om en del af gælden rent faktisk ville kunne inddrives.

Ad 3

For den del af de statsgaranterede studielån, som fortsat henstår i de private pengeinstitutter, kan der imidlertid også opstå et presserende behov for gældssanering. I sådanne tilfælde vil det ikke være hensigtsmæssigt, at en løsning af gældsproblemet skal afvente udløbet af en karenperiode i Hypotekbanken. Samtidig vil der være en række tilfælde, hvor gældsproblemet er en kombination af studiegæld og anden tyngende gæld. Derfor må det sikres, at sager om sanering af studiegæld kan behandles ved skifteretterne efter samme regler, som gælder for anden gæld. Dette er i virkeligheden allerede forudsat i konkursloven, men i praksis har det vist sig umuligt at få behandlet sager om sanering af studiegæld ved en del af landets skifteretter. Lovens intentioner må nu realiseres.

Ad 4

Statens garantiforpligtelse ophører 15 år efter, at uddannelsen er afsluttet eller afbrudt. Senest på dette tidspunkt kan pengeinstitutterne således kræve resterende gæld indfriet af Statens Uddannelsesstøtte med efterfølgende transport til Hypotekbanken. Fremover bør denne situation automatisk medføre, at den overførte gæld underkastes gældssanering i Hypotekbanken. Ved behandlingen anvendes samme fremgangsmåde som den under pkt. 2 beskrevne. Dette indebærer, at gældens afviklingsperiode højst kan strække sig over 15 år, hvis låntager har overholdt den med bank eller sparekasse indgåede afviklingsaftale.